

Hoofdstuk 2: Spoor Toerisme en Recreatie

In het meerjarenplan worden vier onderzoekslijnen uitgewerkt, waarin telkens een aantal concrete onderzoeken worden voorgesteld.

In het eerste deel worden de onderzoekslijnen toegelicht. Nadien wordt de vertaling gemaakt naar een tijdsplanning voor het personeel per jaar.

Het voorstel moet worden geïnterpreteerd als een modulair geheel, waarbij de prioriteiten in de loop van het vijfjarige onderzoeksprogramma kunnen worden gewijzigd na samenspraak met de stuurgroep. Tevens kunnen sommige voorgestelde onderzoeken worden vervangen door andere of, meer dringende studies op aangeven van de stuurgroep. Daarenboven kunnen voorstudies gebeuren binnen de Master in het Toerisme (masterproeven, geïntegreerde case studies). Tot slot wordt voor een aantal onderzoeksvoorstellen aangegeven of en waar er bijkomende financiering door middel van contractonderzoek kan worden gezocht. Het doel van dergelijke financiering is dan om het onderzoek verder te verdiepen door bijvoorbeeld meer case studies te onderzoeken of een internationale comparatieve analyse uit te voeren. Het basisonderzoek gebeurt uiteraard binnen de reguliere middelen van het steunpunt.

In onderstaand voorstel is geen afzonderlijke budgettering voorzien voor ad hoc opdrachten. Wanneer deze, in onderling overleg, aan het steunpunt worden toegewezen, impliceert dit dat een deel van het reguliere onderzoeksprogramma wordt vertraagd dan wel, afhankelijk van het overleg, beperkt.

A. Beschrijving van de onderzoekslijnen

1. Permanente meetsystemen

De permanente meetsystemen omvatten de volgende onderzoekssporen:

- 1) aanbodsinventarisaties van attracties en logiesinrichtingen:
- 2) barometers: maandelijkse registratie van de toeristische vraag:
  - logiesbarometers (verblijftoerisme)
  - dagtoerisme
  - outboundtoerisme (buitenlandse reizen)
  - samengestelde index voor de toeristische vraag
- 3) periodieke metingen:
  - driejaarlijkse registratie van het toeristisch-recreatief gedrag van de Vlaming
  - vijfjaarlijkse meting van het belang van toeristische infrastructuur (bv. fietsroutenetwerken) in Vlaanderen

Het is de intentie om de bestaande werkgroep dataprocessing, waarin het steunpunt, FOD Economie – Algemene Directie Statistiek, Toerisme Vlaanderen en de toeristische diensten van de provincies vertegenwoordigd zijn, verder te zetten, zowel wat werkzaamheden als samenstelling (eventueel met uitbreiding van het departement Internationaal Vlaanderen en de betrokken deelsector) betreft. In deze werkgroep moeten concrete afspraken worden gemaakt met alle betrokken actoren over de taken van iedere actor, bijvoorbeeld wat betreft het format, beheer, analyse en rapportering van data. Verder moet er voor alle meetsystemen worden afgetast of

co-financiering vanuit de betrokken subsectoren mogelijk is voor de operationele fase.

Het is de finale doelstelling dat de meetsystemen op termijn onafhankelijk van het steunpunt kunnen bestaan, zodat hun continuering gegarandeerd is na de onderzoeksperiode. Vanaf 2007 moet een gefaseerd traject worden uitgestippeld waarin de concrete modaliteiten worden opgenomen die de integratie van de meetsystemen binnen reguliere instanties zoals bijvoorbeeld Toerisme Vlaanderen regelt. Als richtlijn kan daarbij gelden dat eenmaal de systemen operationeel stabiel zijn, zij kunnen worden overgedragen aan andere actoren dan het steunpunt. Daarbij moet wel gegarandeerd worden dat alle betrokken actoren, dus ook het steunpunt, toegang blijven hebben tot de gevalideerde databanken tot het aflopen van de beheersovereenkomst.

1.1. Aanbodsinventarisaties van attracties en logiesinrichtingen

De bestaande aanbodsinventarisaties van attracties en logiesinrichtingen worden voortgezet gedurende de ganse periode van het steunpunt, zij het na een grondige evaluatie en bijsturing van de huidige systemen. Er zal gestreefd worden naar een vermindering in frequentie van inventarisatie. Dit impliceert vooral het uitwerken van een beknopte jaarlijkse inventarisatie met minimumvariabelen, die o.a. noodzakelijk zijn voor de koppeling met de barometers en productdatabanken, en een volledige twee- of driejaarlijkse inventarisatie.

De klemtonen per jaar zijn als volgt:

2007	validatie, analyse en rapportering voorbereiden + uitwerken ontsluiting naar breder publiek (lokale overheden, ...) voorbereiden nieuwe inventarisatieronde, voorbereiden vermindering frequentie inventarisatie
2008	aanpassen van de logiesinventarisaties in functie van het Koepeldecreet en internationale benchmarking validatie, analyse en rapportering
2009-2011	validatie, analyse, evaluatie en rapportering

Gedurende de ganse periode blijft het steunpunt haar methodologische rol opnemen in de werkgroep dataprocessing. De analyse en rapportering van data gebeurt regio-overschrijdend en longitudinaal. Er worden voor zowel logies als attracties de volgende rapporten voorzien:

- een jaarlijks tabellenboek van het toeristisch aanbod in Vlaanderen (analoog aan het tabellenboek 2006), met een beknopte analyse
- driejaarlijks een rapport met een diepgaande analyse per toeristisch macroproduct (Kunststeden, Kust, Vlaamse Regio's)

De verdere ontsluiting van de data moet tevens worden uitgewerkt, bij voorkeur door middel van een digitaal data-platform (bv. aansluitend bij website van Toerisme Vlaanderen).

2.2. Barometers: maandelijkse registratie van de toeristische vraag

In een eerste fase moeten de drie types van barometers die de toeristische vraag meten van resp. het verblijf-, dag- en uitgaand toerisme, (verder) worden ontwikkeld (zowel wat dataverzameling als –ontsluiting betreft), geëvalueerd en bijgestuurd. Dit gebeurt idealiter in overleg met de provincies en uiteraard met de betrokken subsectoren.

Eenmaal de barometers enige tijd operationeel zijn en stabiliteit vertonen, moet steekproefsgewijs een controle worden uitgevoerd op de kwaliteit van de data en moet, indien nodig (bv. bij een lage respons), een bijsturing van de methode gebeuren. Daarnaast moet worden gezocht naar een manier om de barometerresultaten op een systematische manier te ontsluiten naar een breder publiek (bv. lokale overheden). Tot slot moeten de verschillende barometers worden gecombineerd tot een samengestelde index voor de toeristische vraag.

Hieronder wordt aangegeven hoe de verschillende barometers verder ontwikkeld moeten worden, inclusief een tijdspad.

a) Logiesbarometers

Wat betreft de bestaande hotelbarometer moeten de volgende acties worden ondernomen:

- evaluatie + bijsturing:
  - o verhogen van de responsgraad tot een af te spreken streefcijfer; dit kan eventueel leiden tot de overschakeling op een aangepast en, volledig geautomatiseerd systeem
  - o kwaliteitscontrole, o.a. wat de opgegeven kamerprijzen betreft
  - o studie naar belang van de hotelbarometer voor innovatie in de hotelsector
  - o internationale benchmarkingstudie
- ontsluiting van de resultaten naar een breder publiek
- analyse + rapportering

Wat de bestaande campingbarometer betreft, moeten de volgende acties worden ondernomen:

- uitbreiden van het aantal deelnemers
- verdere ontwikkeling van de beleids- en individuele feedback
- evaluatie + bijsturing:
  - o kwaliteitscontrole
  - o studie naar belang van de campingbarometer voor innovatie in de campingsector
  - o internationale benchmarkingstudie
- ontsluiting van de resultaten naar een breder publiek
- analyse + rapportering

Voor de overige logiessectoren, m.n. de individuele huurvakantiewoningen (immo-barometer), logies voor doelgroepen, vakantieparken en kamers bij particulieren (gastenkamers) wordt een nieuwe barometer uitgewerkt. Dit impliceert de volgende taken:

- uitwerking + testen methodologie (selectie variabelen, bepaling meetsysteem (automatisch of niet?), opstellen vragenlijst, ...), i.f.v. internationale benchmarking
- ontwikkeling van de beleids- en individuele feedback
- evaluatie + bijsturing:
  - o kwaliteitscontrole
  - o studie naar belang van de barometers voor innovatie in de subsectoren
- ontsluiting van de resultaten naar een breder publiek
- analyse + rapportering

De prioriteiten voor de subsectoren worden bepaald door middel van de voorkeuren en bereidheid tot medewerking van de betrokken sectoren. Het familiaal karakter van de kamers bij particulieren kan een hinder vormen voor het ontwikkelen van een barometer voor deze doelgroep, wat impliceert dat deze barometer eventueel niet zal kunnen worden geïmplementeerd.

- 2007 hotelbarometer: analyse + rapportering, evaluatie + bijsturing, ontsluiting naar breder publiek
campingbarometer: analyse + rapportering, uitbreiden deelnemers, verdere ontwikkeling beleids- en individuele feedback, ontsluiting naar breder publiek
overige barometers: opstart (verkenning methodologie, afspraken met subsectoren)
- 2008 overkoepelend: evaluatie categorieën in functie van Koepeldecreet
hotelbarometer: analyse + rapportering
campingbarometer: analyse + rapportering, evaluatie + bijsturing
overige barometers: testen, evaluatie, definitieve implementatie, uitwerking beleids- en individuele feedback
- 2009 overige barometers: uitwerking beleids- en individuele feedback, ontsluiting resultaten naar breder publiek
alle barometers: analyse + rapportering
- 2010 hotel- en campingbarometer: analyse + rapportering
overige barometers: analyse + rapportering, evaluatie + bijsturing
- 2011 alle barometers: analyse + rapportering

b) dagtoerisme

Op heden is de attractiebarometer de enige indicator die de evoluties in het dagtoerisme meet. De volgende acties moeten worden ondernomen voor de attractiebarometer:

- evaluatie + bijsturing:
  - o vereenvoudiging van de vragenlijst
  - o uitwerken van een dynamische beleids- en individuele feedback
  - o kwaliteitscontrole
  - o internationale benchmarkingstudie
- onderzoek naar de mate waarin de attractiebarometer een goede schatting vormt van de evoluties in het dagtoerisme
- ontsluiting van de resultaten naar een breder publiek
- analyse + rapportering

Op basis van het onderzoek naar de mate waarin de attractiebarometer een goede schatting vormt voor evoluties in het dagtoerisme, moet een prospectie gebeuren naar bijkomende indicatoren, die de dagrecreatie aan de Kust (bv. aantal verhuurde go carts), de Kunststeden (bv. aantal gidsbeurten) en de Vlaamse Regio's (bv. aantal fietsers op fietsroutenetwerken) in beeld kunnen brengen. Gesprekken met de toeristische sectoren en overheden moeten leiden tot een identificatie van de mee te nemen indicatoren en/of te ondervragen subsectoren. Daarbij moeten haalbaarheid, frequente beschikbaarheid of toegankelijkheid van de data en betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens centraal staan.

- 2007 attractiebarometer: analyse + rapportering, evaluatie + bijsturing
start studie 'attractiebarometer als proxy voor dagtoerisme'
- 2008 attractiebarometer: analyse + rapportering
studie 'attractiebarometer als proxy voor dagtoerisme'
- 2009-2011 attractiebarometer: analyse + rapportering

c) uitgaand toerisme

De vraag naar buitenlandse reizen wordt op dit moment in beeld gebracht door de WES-ABTO meting van de verkoop van buitenlandse reizen. Er moet worden onderzocht in welke mate deze data verder kunnen worden uitgewerkt tot een permanent meetinstrument, naar analogie van de barometers, dat bruikbaar is voor de Vlaamse overheid. Een kritische analyse en eventuele bijsturing van de methode dringt zich op. Daartoe moet in eerste instantie toegang worden verworven tot de bestaande data; overleg met de betrokken actoren zal nodig zijn. Indien er toegang is verkregen tot de bestaande gegevens, kunnen de verdere onderzoeksfases worden uitgevoerd en de data worden geanalyseerd en gerapporteerd.

- 2007 voorbereiding evaluatie bestaande data en methode in overleg met de sector
- 2008 evaluatie bestaande data en methode
uitwerking nieuwe methode tot maandelijkse barometer
- 2009 implementatie nieuwe barometer
- 2010 analyse + rapportering + kwaliteitscontrole
- 2011 analyse + rapportering

d) samengestelde index voor de toeristische vraag

Op basis van de vraagbarometers voor het verblijfs-, dag- en uitgaand toerisme wordt een index samengesteld. Dit kan maar gebeuren ten vroegste vanaf 2008.

- 2008 verkenning en uitwerking methodologie (incl. feedback en rapportering)
- 2009-2011 analyse + rapportering
evaluatie + bijsturing methodologie i.f.v. nieuw ontwikkelde indicatoren

3.3. *Periodieke metingen*

De **driejaarlijkse registratie van het toeristisch-recreatief gedrag van de Vlaming** komt neer op een panelonderzoek, waarbij inspiratie kan worden gevonden bij het Nederlandse Continu Vakantie Onderzoek (CVO). Op heden bestaan er twee systemen waarbij het reisgedrag van de Belgen in beeld worden gebracht, m.n. door het WES (tweejaarlijks) en de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek (driemaandelijks). Er moet zoveel mogelijk worden gestreefd naar aansluiting bij en eventuele integratie met en uitbreiding van deze onderzoeken. Dit impliceert overleg met beide instellingen.

De taken van het steunpunt bestaan uit het volgende:

- kritische analyse van bestaande methodes in Vlaanderen/België, vanuit een internationale context (o.a. Nederlands CVO), zodat internationale benchmarking mogelijk is
- uitwerken van een methodologische nota
- begeleiding van een testonderzoek
- bewaken van de vorderingen i.f.v. de doelstellingen van het meetsysteem
- analyseren van data en rapporteren van resultaten (na concrete afspraken met betrokken actoren over taakverdelingen)
- methodologische evaluatie + bijsturing

Voor de **vijfjaarlijkse meting van het belang van toeristische infrastructuur** (bv. fietsroutenetwerken) in Vlaanderen, kan worden gestreefd naar samenwerking met bijvoorbeeld Nederland en co-financiering door middel van externe fondsen (bv. Europese Unie). Er wordt op heden een projectvoorstel voorbereid door de Vlaamse en Zuid-Nederlandse provincies omtrent de economische betekenis van, bijvoorbeeld, fietstoerisme. Het steunpunt is tevens uitgenodigd om te participeren aan dit onderzoek.

De taken van het steunpunt voor deze vijfjaarlijkse meting zijn analoog aan deze van de driejaarlijkse registratie van het toeristisch-recreatief gedrag van de Vlaming.

De timing voor beide onderzoeken is als volgt:

- 2008 analyse van bestaande methodes
start methodologische nota
- 2009 finalisering methodologische nota
voorbereiding + uitvoering testonderzoek
- 2010 methodologische evaluatie + bijsturing
analyse + rapportering
- 2011 analyse + rapportering

Voor dit onderzoeksspoor kan eventueel worden samengewerkt met het Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport en het Steunpunt O&O-indicatoren.

De timing voor de verschillende permanente meetsystemen, uitgezonderd de imagometingen (zie verder onder 3.), wordt samengevat in de tabel op de volgende pagina.

Tabel 1: Overzicht van de tijdsplanning per jaar voor de permanente meetsystemen

			2007	2008	2009	2010	2011
Aanbodsinventarisaties		ontsluiting breder publiek					
		aanpassing ifv Koepeldecreet en internationale benchmarking					
		voorbereiding					
		vermindering frequentie					
		validatie + analyse + rapportering					
vraagbarometers	Logies	aanpassing ifv Koepeldecreet					
	Hotelbarometer	evaluatie + bijsturing					
		ontsluiting breder publiek					
		analyse + rapportering					
	Campingbarometer	uitbreiden deelnemers					
		verdere ontwikkeling					
		feedback					
		ontsluiting breder publiek					
		evaluatie +					

	overige logiessectoren	bijsturing analyse + rapportering opstart test evaluatie implementatie uitwerking feedback ontsluiting breder publiek analyse + rapportering	
	dagtoerisme	attractiebarometer: evaluatie + bijsturing attractiebarometer: analyse + rapportering studie 'attractie als proxy voor dagtoerisme'	
	uitgaand toerisme	evaluatie bestaande data en methode uitwerking nieuwe methode implementatie kwaliteitscontrole analyse + rapportering	
	samengestelde index	verkenning en uitwerking methode evaluatie + bijsturing ifv nieuwe indicatoren analyse + rapportering	
periodieke metingen		analyse bestaande methodes methodologische nota testonderzoek evaluatie + bijsturing analyse + rapportering	

2. Toerisme en economie

De onderzoekslijn 'toerisme en economie' loopt gedurende het ganse traject van het nieuwe steunpunt. Er worden vier sporen voorgesteld. In de eerste helft van het nieuwe steunpunt komt de klemtoon vooral op spoor 1 en 2 te liggen, terwijl in de tweede helft de sporen 3 en 4 in belang toenemen. Niettemin zullen in de tweede helft spoor 1 en 2 worden gecontinueerd, terwijl in de eerste helft reeds een opstart van de sporen 3 en 4 wordt voorzien. De accentverschuiving komt neer op een verhouding tussen de sporen 1 en 2 enerzijds en 3 en 4 anderzijds van ca. 70/30 in de eerste helft en ca. 40/60 in de tweede helft van het nieuwe steunpunttraject. Hierop kan worden afgeweken in functie van de noden en prioriteiten van het moment.

- 1) **Verfijning en uitbreiding van de TSA** voor Vlaanderen, met vooral de nadruk op innovatieve methoden om de manifeste datalacunes en tabellen op te vullen en verdere regionalisering (lager schaalniveau dan Vlaanderen) toe te laten. Dit moet leiden tot een performant TSA-systeem dat jaarlijks of tweejaarlijks kan worden geüpdatet na integratie in de werking van de reguliere instanties.
- 2) Ontwikkeling van een **toeristisch impactmodel**, waarbij innovatieve methoden worden geëxploreerd en uitgewerkt om de economische impact van toerisme op lokaal of regionaal niveau te meten. Dit moet finaal leiden tot een handleiding voor de economische impactmeting van toerisme. Dit onderzoek kan uitgebreid worden indien het projectvoorstel omtrent de economische betekenis van toerisme, dat wordt voorbereid door de Vlaamse en Zuid-Nederlandse provincies, wordt goedgekeurd. Het steunpunt is tevens uitgenodigd om te participeren aan dit onderzoek.
- 3) **Innovatie** in de toeristische sector: er wordt verkend in welke mate de toeristische sector in Vlaanderen innoveert om haar concurrentiepositie te consolideren en verstevigen. Daarbij wordt zeker de vraag gesteld in welke mate de permanente meetsystemen bijdragen tot innovatie en professionalisering (zie 1. permanente meetsystemen). Daarnaast kan onderzoek worden gevoerd over de volgende onderwerpen:
  - Hoe speelt de toeristische sector in op nieuwe communicatietechnologieën?
  - In welke mate moet de marketingmix worden aangepast aan de opkomst van nieuwe, expansieve markten (jongeren, medioren/senioren, Oost-Europa, China, ...) en zo ja, hoe moet dat gebeuren?
  - In welke mate kan lokale netwerkvorming bijdragen tot innovatie (bv. collectief transport)?

Er zal moeten geprioriteerd en geselecteerd worden uit deze onderzoeksthema's. Dit moet gebeuren in overleg met de stuurgroep.

Dit onderzoeksspoor moet leiden tot beleidsaanbevelingen omtrent innovatie in de toeristische sector, gebundeld in een onderzoeksrapport.

Er kan in dit onderzoeksspoor worden samengewerkt met het Steunpunt Ondernemen en Internationaal Ondernemen.

- 4) **Economische revitalisatie door middel van toerisme**: er wordt nagegaan wat de randvoorwaarden zijn opdat endogene toeristische ontwikkelingen succesvol kunnen bijdragen tot de economische revitalisatie van economisch onderontwikkelde plattelandsregio's of stadsbuurten, zowel in Vlaanderen als in de landen of regio's waar Vlaanderen ontwikkelingsamenwerkingsprojecten

subsidieert. Daarnaast moeten ook de effecten van dergelijke endogene toeristische ontwikkelingen in kaart worden gebracht. Dit alles moet leiden tot een handleiding voor het opstarten, begeleiden en monitoren van kleinschalige toeristische ontwikkelingsprojecten in verschillende types van toeristische regio's. Er kan in dit onderzoeksspoor worden samengewerkt met het Steunpunt Ondernemen en Internationaal Ondernemen, het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling en het spoor Buitenlands Beleid binnen het Steunpunt Buitenlands Beleid, Toerisme en Recreatie.

3. Beeldvorming van de bestemming Vlaanderen: Branding Flanders

In deze onderzoekslijn wordt nagegaan wat de identiteit en het gewenste, geprojecteerde en gepercipieerde imago van Vlaanderen is. Dit impliceert drie methodologisch sterk met elkaar verweven onderzoekssporen, waarbij telkens goed zal moeten worden uitgemaakt welk schaalniveau precies zal in beeld gebracht worden (Vlaanderen en/of toeristische macroproducten en/of toeristische regio's). In functie van de noden en na overleg met de betrokken sectoren, kan een testcase bijvoorbeeld gefocust worden op de Kunststeden, en dit in het kader van het Kunststedenactieplan.

Op heden zijn de onderhandelingen opgestart omtrent een langdurig onderzoek naar de identiteit en het imago van Nederlands Limburg in het kader van een Europees project. Indien deze onderhandelingen succesvol worden afgerond, kan een uitdieping van deze onderzoekslijn gebeuren door middel van een internationale comparatieve analyse.

- 1) **meting van het gepercipieerd toeristisch imago** bij de belangrijkste toeristische herkomstmarkten. Omdat dergelijk consumentenonderzoek tijds- en middelenintensief is, is een rotatiesysteem aangewezen: ieder jaar kunnen één of twee markten worden onderzocht, zodat elke markt bijvoorbeeld om de vier of vijf jaar aan bod komt.
- 2) **meting van het geprojecteerd toeristisch imago** door Toerisme Vlaanderen en de intermediairen (internationale reissector, internationale pers, ...). Ook dit is een tijds- en middelenintensief consumentenonderzoek, waardoor een rotatiesysteem is aangewezen: ieder jaar kan één actor worden onderzocht, met een herhaling van elke actor bijvoorbeeld om de vier of vijf jaar.
- 3) **experimenteel onderzoek** naar methoden en technieken om het imago in beeld te brengen dat **van onderuit** wordt gecreëerd. Omdat er heel wat kanalen zijn die een toeristisch imago uitdragen – gaande van films over blogs en internetfora tot lokale actoren zoals de logiesector – moet in een latere fase een keuze worden gemaakt van welke actoren/media precies zullen worden onderzocht.

Uitgaande van de beleidsondersteunende wetenschappelijke opdracht, is de rol van het steunpunt in deze onderzoekssporen voornamelijk methodologisch en analytisch van aard. Dit impliceert voor de onderzoekssporen 1 en 2:

- het uitwerken van een geschikte, uniforme en op internationale leest geschoeide methodologie in een methodologische aanbevelingennota
- eventuele vooronderzoeken
- begeleiding van de opstartfase: uitvoeren van een (beperkt) testonderzoek; daarbij zal vermoedelijk moeten worden gezocht naar extra financiering
- kwaliteitsbewaking
- analyse en rapportering (na concrete afspraken met de betrokken actoren)

In de onderzoekssporen 1 en 2 kan worden samengewerkt met het onderzoeksbureau Memori (KHM), de Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer (NHTV) Breda en het spoor Buitenlands Beleid binnen het Steunpunt Buitenlands Beleid, Toerisme en Recreatie. De onderzoekssporen moeten leiden tot een geteste blauwdruk voor het meten van het gepercipieerde en geprojecteerde toeristisch imago van (toeristische regio's in) Vlaanderen. Eenmaal de methodologie op punt staat en de onderzoeken routinematig kunnen worden herhaald, is het aangewezen om het onderzoek te integreren in de reguliere werking van de daarvoor geschikte instanties (bv. Toerisme Vlaanderen). Het steunpunt kan dan blijvend een rol spelen in de longitudinale en comparatieve analyse van de data.

Omdat de methoden en technieken voor onderzoeksspoor 3 internationaal gezien nog in de kinderschoenen staan en er een grote variatie bestaat naargelang de actoren die in beeld worden gebracht, zullen voor dit onderzoeksspoor vooral enkele goed gekozen case studies moeten worden uitgevoerd. Dit moet leiden tot inzichten omtrent methoden en technieken om "bottom-up imago's" te meten, te inventariseren en te vertalen naar marketing en/of productontwikkeling. De resultaten moeten worden gebundeld in een rapport dat wordt geïllustreerd met praktijkvoorbeelden. In dit onderzoeksspoor kunnen masterproeven binnen de Master in het Toerisme als testcase dienen. Er kan ook worden samengewerkt met Xpeditions, dat een expertise aan het ontwikkelen is omtrent lokale identiteitsbepaling.

4. Duurzaam toerisme

In de onderzoekslijn duurzaam toerisme staan studies centraal over de fysiek-ruimtelijke en sociale effecten van toerisme, met als finaal doel aanbevelingen te maken omtrent hoe de negatieve effecten kunnen worden geminimaliseerd en hoe positieve effecten kunnen worden gemaximaliseerd. Deze aanbevelingen zullen worden gebundeld in onderzoeksrapporten geïllustreerd met praktijkvoorbeelden. Er worden drie sporen voorgesteld.

- 1) **De impact van toerisme op ruimtegebruik en mobiliteit:** onderzoek naar instrumenten voor ruimtelijk beheer van toerisme, bijvoorbeeld m.b.t. toeristisch-recreatief medegebruik of verkeerscongestie rond toeristische attracties en recreatieparken. Concrete projecten en accenten zullen moeten worden afgebakend in de jaarplannen, na overleg met de stuurgroep. Hier kan worden samengewerkt met het Steunpunt Ruimte en Wonen, het Steunpunt Mobiliteit en Openbare Werken en het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling.
- 2) **Effecten van tweede verblijven:** onderzoek naar de sociale, economische, ruimtelijke en mobiliteitseffecten van tweede verblijven, met aandacht voor de te verwachten gegenereerde effecten ten gevolge van de koopkrachtevolutie en vergrijzing van de bevolking. In overleg met sleutelpersonen zullen enkele case studies worden bepaald.
- 3) **Diversiteit en doelgroepenbeleid:** onderzoek naar het belang van toerisme in sociale vraagstukken zoals maatschappelijke integratie van achtergestelde groepen (bv. etnisch-culturele minderheden) en in welke mate de toeristische markt is afgestemd op deze doelgroepen. Omdat er heel wat doelgroepen kunnen worden afgebakend, zal een selectie van één of twee doelgroepen moeten plaatsvinden. Dit zal gebeuren in overleg met de stuurgroep. Er kan voor dit onderzoeksspoor ook worden gezocht naar externe financiering (bv. Europese

Unie), zodat het onderzoek kan worden uitgebreid naar andere doelgroepen en/of een internationale comparatieve analyse kan plaatsvinden. Bovendien is het aan te bevelen om samen te werken met het steunpunt Gelijke Kansenbeleid en het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling.

B. Personeelsplanning en meerjarenbegroting

Tabel 2 geeft de personeelsplanning weer. Het aantal fte's dat wordt ingezet op onderzoek varieert:

- 5,3 fte voor het eerste jaar
- 6,5 fte voor het tweede, derde en vierde jaar
- 5,7 fte voor het laatste jaar

De reden voor deze verschillen liggen bij het feit dat er in het eerste jaar vanaf de derde maand een doctoraatsbursaal wordt ingepland en vanaf januari 2008 een tweede doctoraatsbursaal. Voor beide bursalen wordt een termijn van vier jaar voorzien.

Voor de ontwikkeling van permanente meetsystemen wordt 60% van de onderzoeksmiddelen ingezet gedurende het eerste jaar, 50% gedurende het tweede tot en met het vierde jaar en 40% in het laatste jaar. Dit degressief scenario gaat ervan uit dat naarmate de meetsystemen ontwikkeld en getest zijn, er minder personeelsinzet zal vereist zijn. Aan de overige drie onderzoeklijnen wordt een progressief aandeel toegekend, gaande van 13% in het eerste jaar over 16% in het tweede, derde en vierde jaar tot 20% in het laatste jaar.

Tabel 2: Overzicht van de tijdsplanning m.b.t. personeelsinzet per jaar

	2007	2008	2009	2010	2011
uitwerking onderzoeklijnen	5,3	6,5	6,5	6,5	5,7
permanente meetsystemen	3,2	3,2	3,2	3,2	2,4
toerisme en economie	0,7	1,1	1,1	1,1	1,1
beeldvorming van de bestemming Vlaanderen:					
Branding Flanders	0,7	1,1	1,1	1,1	1,1
duurzaam toerisme	0,7	1,1	1,1	1,1	1,1
Coördinatie	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Administratie	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Totaal	6,4	7,6	7,6	7,6	6,8

C. Verwachte output

1. Generiek

Overkoepelend wordt gestreefd naar de volgende output:

- Markante resultaten en voortgang van onderzoeken worden gepubliceerd in een driemaandelijks te verschijnen e-nieuwsbrief (naar analogie met de huidige e-nieuwsbrieven), die tevens op de website verschijnt en altijd raadpleegbaar blijft.
- De gedetailleerde analyses en onderzoeksresultaten verschijnen in onderzoeksrapporten (eventueel in co-publicatie met één of meerdere actoren) in de reeks Toerisme Research Papers die wordt verdergezet (zie www.steunpuntoerisme.be). Deze rapporten zijn voor iedereen downloadbaar en worden gearchiveerd op de website. Ze kunnen op aanvraag en tegen betaling ook afgedrukt verkregen worden. Er moet wel worden gestreefd om deze reeks op te waarderen door bv. ISBN-nummers aan te vragen en de lay-out te professionaliseren.

- Onderwerpen die het toelaten, kunnen worden gepubliceerd in boekvorm, waarbij per onderwerp moet bekeken worden of een vulgariseerde dan wel een meer academische invulling gewenst is.
- Jaarlijks of tweejaarlijks (afhankelijk van de behoefte) wordt een colloquium of congres georganiseerd dat gericht is op de publieke en private toeristische sector en de studenten en docenten van de Master in het Toerisme en van de bachelors opleidingen. Dergelijk colloquium of congres moet georganiseerd worden in samenwerking met andere actoren, waarbij het steunpunt vooral voor de inhoudelijke invulling zorgt terwijl de praktische organisatie bij voorkeur bij een andere actor komt te liggen. De vier onderzoekslijnen kunnen daarbij als inhoudelijk thema dienen.
- Naar aanleiding van het opleveren van één of enkele onderzoeksrapporten, kan een studienamiddag worden georganiseerd waarop de resultaten worden voorgesteld aan het bredere publiek en de pers.
- Publicatie van wetenschappelijke papers in internationale tijdschriften en op internationale congressen/colloquia. Het doel is om in het kader van elk deeltraject minstens één internationale publicatie te schrijven over de onderzoeksresultaten. Wat de meetsystemen (zie onderzoekslijn 1) betreft moet worden gemikt op papers over methodologieën omtrent het opzetten en kwaliteitsbewaking van toeristische meetsystemen en het belang van deze systemen voor innovatie en professionalisering van de toeristische sector (privé en publiek).

Naast de generieke output, wordt er ook een specifieke output per onderzoekslijn en deeltraject vooropgesteld. Het hoeft daarbij gezegd dat er heel wat randvoorwaarden zijn die zullen bepalen of deze output al dan niet wordt gegenereerd en/of eventueel wordt vervangen door andere, meer wenselijke kennisproducten.

2. Permanente meetsystemen

Overkoepelend wordt gestreefd naar een virtueel dataplatform waarop de vele toeristische databanken worden gebundeld die in Vlaanderen en dus ook binnen het steunpunt bestaan. Dergelijk dataplatform kan worden aangesloten bij bijvoorbeeld de website van Toerisme Vlaanderen. Het is de bedoeling om de toeristische gegevens naast een professionele ontsluiting tevens te ontsluiten voor een breder publiek. Het platform moet worden opgebouwd in samenspraak met alle relevante actoren, die duidelijke afspraken moeten maken omtrent verantwoordelijkheden en implementatie.

2.1 Aanbodsinventarisaties van attracties en logiesinrichtingen

De output bestaat uit:

- Exhaustieve databanken die voor alle betrokken actoren beschikbaar zijn
- Samenvattende databanken, waarin een selectie van de variabelen uit de exhaustieve databanken is opgenomen, bedoeld voor het virtuele dataplatform
- Een jaarlijks tabellenboek van het toeristisch aanbod in Vlaanderen (analoog aan het tabellenboek 2006), met een beknopte analyse
- Driejaarlijks een rapport met een diepgaande analyse per toeristisch macroproduct (Kunststeden, Kust, Vlaamse Regio's)

2.2. Barometers: maandelijkse registratie van de toeristische vraag

De finale output voor de barometers die de vraag naar verblijfs-, dag- en uitgaand toerisme meten is telkens de volgende:

- webapplicatie met:
  - o on line vragenlijst
  - o module met geautomatiseerde individuele feedback voor de uitbater
  - o module met geautomatiseerde beleidsfeedback voor de betrokken overheden
- module op digitaal dataplatform (zie boven) met geautomatiseerd gegenereerde resultaten voor een breder publiek (de selectie van resultaten en frequentie en manier van ontsluiting moet worden afgesproken in de werkgroep dataprocessing)
- markante resultaten worden gepubliceerd in de e-nieuwsbrief of in een nog te ontwikkelen product (bv. een toeristische trendkrant)
- beknopte onderzoeksrapporten volgens een frequentie die nog te bepalen valt; daarbij is het streefdoel om de verschillende barometerresultaten te bundelen in één onderzoeksrapport

Daarnaast wordt nog een additionele output gegenereerd als volgt:

- voor de bestaande hotel- en campingbarometer: een evaluatierapport, met daarin aandacht voor de kwaliteitscontrole, het belang van de barometers voor de innovatie in de logiesector en het kaderen van de indicatoren binnen een internationale dimensie (internationale benchmarking)
- voor de nieuw te ontwikkelen barometers voor de overige logiesectoren en het uitgaand toerisme: een methodologische nota die wordt gepubliceerd voorafgaand aan de testfase. Deze nota omvat o.a. een voorstel tot vragenlijst (incl. argumentatie), een toelichting omtrent de internationale vergelijkbaarheid, een voorstel tot implementatie van het meetsysteem (betrokken actoren, financiering, mate van automatisering) en een overzicht van de gewenste analyses en output.
- voor het dagtoerisme: een onderzoeksrapport met de resultaten van de studie naar de mate waarin de attractiebarometer een goede schatting vormt van de evoluties in het dagtoerisme, een suggestie voor andere indicatoren en een methodologische nota waarin wordt aangegeven hoe deze indicatoren verzameld kunnen worden.

Wat betreft de samengestelde index voor de toeristische vraag wordt de volgende output gegenereerd:

- een methodologische nota
- een module op het digitaal dataplatform (zie boven) met geautomatiseerd gegenereerde index

Periodieke metingen

De output voor de periodieke metingen omtrent het toeristisch-recreatief gedrag van de Vlaming en het belang van toeristische infrastructuur in Vlaanderen, is de volgende:

- methodologische nota ter voorbereiding van een testonderzoek
- aanbevelingennota na het uitvoeren en evalueren van het testonderzoek
- één analyserapport per type periodieke meting (na concrete afspraken met betrokken actoren omtrent taakverdelingen wat betreft analyse en rapportering)

3. Toerisme en economie

De output voor het deeltraject verfijning en uitbreiding van de TSA, bestaat uit:

- tussentijdse rapporten met de uitgewerkte methodologie én resultaten
- een eindrapport met alle conclusies omtrent het opzetten en uitwerken van een performant TSA-systeem voor Vlaanderen dat jaarlijks of tweejaarlijks kan worden geüpdatet

Wat betreft de ontwikkeling van een toeristisch impactmodel, moet dit traject leiden tot een handleiding voor de economische impactmeting van toerisme, geïllustreerd met verschillende voorbeelden. Het is tevens de doelstelling om op basis van dit traject en de cross-over met het TSA-onderzoeksspoor een doctoraat op te leveren waarin innovatieve methoden voor economische impactmetingen op verschillende schaalniveaus worden geëxploreerd en kritisch geëvalueerd.

Het deeltraject over innovatie in de toeristische sector, moet leiden tot een onderzoeksrapport met beleidsaanbevelingen omtrent innovatie in de toeristische sector. Het onderzoeksspoor naar economische revitalisatie door middel van toerisme ten slotte moet uitmonden in een handleiding voor het opstarten, begeleiden en monitoren van kleinschalige toeristische ontwikkelingsprojecten in verschillende types van toeristische regio's.

4. Beeldvorming van de bestemming Vlaanderen: Branding Flanders

De output voor de metingen van het gepercipieerd en geprojecteerd toeristisch imago van Vlaanderen, de Vlaamse macroproducten of de toeristische regio's, bestaat uit de volgende producten:

- methodologische nota ter voorbereiding van een testonderzoek
- aanbevelingennota na het uitvoeren en evalueren van het testonderzoek
- één analyserapport voor gepercipieerd en één analyserapport voor het geprojecteerde imago (na concrete afspraken met betrokken actoren omtrent taakverdelingen wat betreft analyse en rapportering)

De resultaten van de case studies naar "bottom-up imago's" moeten worden gebundeld in een met praktijkvoorbeelden geïllustreerd onderzoeksrapport over methoden en technieken om dit imago te meten, te inventariseren en te vertalen naar marketing en/of productontwikkeling.

5. Duurzaam toerisme

De resultaten van de drie onderzoekssporen die zijn afgebakend binnen de onderzoekslijn duurzaam toerisme, zullen worden gebundeld in onderzoeksrapporten geïllustreerd met praktijkvoorbeelden. Bij langlopende onderzoeken of bij studies die verschillende thema's (bijvoorbeeld de impact van toerisme op ruimtegebruik of op mobiliteit) of doelgroepen (bij het onderzoeksspoor diversiteit en doelgroepenbeleid) in beeld brengen, kunnen deelrapporten worden gegenereerd.